

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ПОГОДЖЕНО

Лист Генерального штабу
Збройних Сил України
№ 300/1/С/3679
від 01 травня 2025 року

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
26 березня 2025 року, протокол № 12,
зі змінами, внесеними рішенням
вченої ради університету від
28 травня 2025 року, протокол № 15

Ректор, голова вченої ради
університету, доктор юридичних
наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК
«28» травня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ
ПІДГОТОВКИ»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра**

Робочу програму навчальної дисципліни «ТЕОРЕТИЧНА ПІДГОТОВКА БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ» (далі – «Теоретична підготовка БЗВП») для підготовки на першому освітньому рівні здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра укладено на основі тренувальної військової навчально-методичної типової програми навчальної дисципліни “Базова загальновійськова підготовка громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських” (теоретична підготовка), розробленої робочою групою офіцерів Генерального штабу Збройних Сил України за погодженням Міністерства освіти і науки України, затвердженої 24 лютого 2025 року начальником Генерального штабу Збройних Сил України.

УКЛАДАЧІ:

Перша проректорка, доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка
Фахівець з питань мобілізаційної роботи
Служби відновлення та розвитку інфраструктури у Хмельницькій області, полковник запасу,
ветеран військової служби,
голова ГО «Консультативна спілка для військовозобов’язаних»,
доктор технічних наук, доцент
18 травня 2025 року

_____ Ірина КОВТУН

_____ Сергій ОСТАШЕВСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
23 травня 2025 року, протокол № 7.

Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
23 травня 2025 року

_____ Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг 1,69 ум.др.арк.

ЗМІСТ

№з/п	Назва розділу, теми	Стор.
	ВСТУП	4
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ	5
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	6
1	ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ	7
2	ПРОМОВА ПЕРЕМОЖЦЯ	10
3	ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
4	КУРС ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	11
4.1	Національно-патріотична підготовка	11
4.2	Психологічна підготовка	11
4.3	Розвідувальна підготовка	12
4.4	Зв'язок та комунікація	13
4.5	Підготовка з РХБЗ (ХБРЯ захисту)	14
4.6	Військова топографія	15
4.7	Інженерна підготовка (мінна безпека)	16
4.8	Статути Збройних Сил України	17
4.9	Домедична допомога	18
4.10	Тактична підготовка	21
4.11	Вогнева підготовка	23
4.12	Виживання	27
4.13	Міжнародне гуманітарне право	28
5	МЕТОДИ КОНТРОЛЮ	28
6	СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ	30
7	РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	30
	7.1. Базові джерела	30
	7.2. Допоміжні джерела	31
8	ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ	31

“ПОСИЛАТИ ЛЮДЕЙ НА ВІЙНУ НЕНАВЧЕНИМИ – ОЗНАЧАЄ ЗРАДЖУВАТИ ЇХ”.
(КОНФУЦІЙ)

“МАЛО СОЛДАТА НАВЧИТИ СТРІЛЬБИ Й РУШНИЧНИХ ПРИЙОМІВ. ПОТРІБНО ЩЕ ВИПЛЕКАТИ ЛЮБОВ ДО БАТЬКІВЩИНИ. ПОТРІБНО ПОКАЗАТИ ЙОМУ, ЩО ВІН – ЗАХИСНИК ВІТЧИЗНИ. ПОТРІБНО ПІДНЯТИ РІВЕНЬ ЙОГО ОСВІТИ ДО РОЗУМІННЯ ТОГО, ЩО ДІЄТЬСЯ НА БОЖОМУ СВІТІ, ІНАКШЕ ВІН БУДЕ ЯК АВТОМАТ, ЯКИЙ НЕ МОЖЕ ПРОЯВИТИ ОСОБИСТОЇ ІНІЦІАТИВИ, ЯКА ТАК НЕОБХІДНА В СУЧАСНІЙ ВІЙНІ. БЕЗ СИЛИ ВОЛІ, БЕЗ ЯКОЇ НІДЕ І НІ В ЧОМУ НЕМАЄ УСПІХУ”.

(МИРОСЛАВ ПОПОВИЧ)

ВСТУП

В умовах збройної агресії з боку російської федерації проти нашої держави важливим є забезпечення Збройних Сил України, інших утворених відповідно до закону військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення (далі – Збройні Сили України та інші військові формування) необхідною кількістю військово-навченого людського мобілізаційного ресурсу для виконання військового обов'язку в запасі, проходження служби у військовому резерві, у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також забезпечення реалізації права громадян на рівні можливості у виборі професії шляхом здобуття додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для належного виконання військових обов'язків у запасі в мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

Робоча програма призначена для підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та не проходили військову службу у Збройних Силах України або інших військових формуваннях.

Метою підготовки є здобуття громадянами України військово-облікової спеціальності, навичок і умінь, необхідних для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Базова загальновійськова підготовка (далі – БЗВП) здобувачів вищої освіти проводиться в Університеті, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Держспецтрансслужби, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, та тренінгових центрах органів поліції.

Основним завданням Робочої програми є:

визначення тематичного розрахунку годин із розподілом навчального часу за темами й заняттями;

визначення умов підготовки;

надання методичних рекомендацій з організації навчання громадян України до ключових занять.

Викладені в цій Робочій програмі положення слід застосовувати творчо, з урахуванням потреби зацікавити здобувача освіти військовою службою та мотивувати його до патріотизму й виконання свого конституційного обов'язку захищати Батьківщину.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Вправа – цілеспрямоване й планомірно організоване виконання розумових й практичних дій (прийомів) з метою засвоєння знань, формування та удосконалення практичних умінь та навичок.

Дія (-ї) – виконання чогось, вплив на щось.

Завдання (підзавдання) – чітко визначена дія (-ї), яка (-і) оцінюється та виконується органом військового управління, військовою частиною (штабом, підрозділом, тимчасово створеним військовим формуванням), здобувача освіти.

Знання здобувача освіти – осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні).

Коригування – зміна навчальних цілей, способів, форм та методів навчання відповідно до отриманих результатів.

Навички здобувача освіти – уміння, доведені внаслідок багаторазових вправ до досконалості виконання.

Норматив – часовий, кількісний і якісний показник виконання окремими здобувачами освіти або підрозділами поставлених завдань, прийомів і дій, пов'язаних із застосуванням зброї та військової техніки у процесі бойової підготовки.

Навчальна дисципліна – система понять про явища, закономірності, закони та теорії будь-якої відповідної сфери діяльності із визначенням потрібного рівня сформованості в тих, хто навчається, певної сукупності знань, умінь і навичок.

Прийом – окрема дія, рух;

Стандарт підготовки – нормативний документ (уніфікований процес), який визначає послідовність досягнення органами військового управління (штабами, військовими частинами, підрозділами), здобувачами освіти оперативних (бойових, спеціальних, індивідуальних) спроможностей до виконання конкретних завдань та визначає критерії їх оцінки. Стандарти підготовки (далі – СТП) поділяються на стандарти індивідуальної (базової загальновійськової, фахової) підготовки (далі – СТП) та колективної підготовки (далі – СТК) і спрямовуються на досягнення сумісності в підготовці підрозділів Збройних Сил України та держав-членів НАТО.

Тренування – осмислене багаторазове повторення (виконання) вже вивчених вправ (прийомів, дій) з метою їх закріплення (удосконалення).

Уміння здобувача освіти – здатність застосовувати знання для виконання завдань. Уміння поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію).

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повні словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АРЗНМ	Аналіз рівня засвоєння навчального матеріалу
АТО	Антитерористична операція
ЗС України	Збройні Сили України
ООС	Операція об'єднаних сил
РХБ (захист)	Радіаційний, хімічний, бактеріологічний захист
ХБРЯ (захист)	Хімічний, бактеріологічний, радіологічний, ядерний захист
СТП	Стандарт підготовки
СТІ	Стандарт індивідуальної підготовки
СТК	Колективна підготовка
НАТО (НАТО)	North Atlantic Treaty Organization (Організація Північноатлантичного договору)
ВЛК	Військово-лікарська комісія
БЗВП	Базова загальновійськова підготовка
ТЦК та СП	Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
ВВНЗ	Вищий військовий навчальний заклад
ОВТ	Озброєння та військова техніка
БпЛА	Безпілотний літальний апарат
ТССС	Курс тактичної медицини “Tactical Combat Casualty Care”
АМЗІ	Аптечка медична загальновійськова індивідуальна
ЗІБЗ	Засіб індивідуального бронезахисту
TFC	Тактична польова допомога (Tactical Field Care)
FPV-дрон	Вид безпілотних літальних апаратів, керування якими здійснюється за допомогою FPV-пілотування
РЕБ	Радіоелектронна боротьба
АЕС	Атомна електростанція
ББМ	Бойова броньована машина
КЯ	Командирський ящик
МПП	Міжнародне гуманітарне право

“ЯК БИ ВАЖКО НАМ НЕ БУЛО, АЛЕ ВЖЕ ТОЧНО НЕ БУДЕ СОРОМНО”.

(ВАЛЕРІЙ ЗАЛУЖНИЙ)

“ВІДДАНІСТЬ БАТЬКІВЩИНІ, ІНТЕРЕСАМ СПІЛЬНОЇ СПРАВИ – ГОЛОВНЕ ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ ВІЙСЬКОВОГО ВИХОВАННЯ”.

(ВІНСТОН ЧЕРЧИЛЬ)

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ

1.1. Базова загальновійськова підготовка громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських організовується та проводиться у відповідності до вимог наказів і директив Міністерства оборони України, Генерального штабу ЗС України, Курсу стрільб, бойових статутів, статутів Збройних Сил України, настанов, керівництв, посібників, методичних рекомендацій, розроблених на підставі досвіду, отриманого під час ведення бойових дій на території України (раніше – Антитерористичної операції (далі – АТО), Операції об'єднаних сил (далі – ООС)) та тренувальної військової навчально-методичної типової програми навчальної дисципліни “Базова загальновійськова підготовка громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських” (теоретична підготовка).

1.2. До БЗВП залучаються здобувачі вищої освіти денної і дуальної форми здобуття освіти, визначені Порядком проведення базової загальновійськової підготовки громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 № 734.

1.3. Загальною типовою програмою передбачено підготовку обсягом 10 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Три кредити ЄКТС опановують у закладах освіти, сім кредитів ЄКТС – у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Держспецтрансслужби (далі – навчальні військові частини), закладах освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, а також у регіональних (навчальних) центрах підготовки населення до національного спротиву та тренінгових центрах органів поліції.

Самостійна підготовка проводиться у визначений навчальним планом час під керівництвом викладачів та інструкторів.

Метою самостійної підготовки є:

- розширення набутих теоретичних знань з пройденого матеріалу;
- вивчення обов'язків;
- удосконалення практичних навичок із пройденого матеріалу;
- підготовка до наступного навчального дня.

Викладачі (інструктори) з метою ефективної організації та проведення БЗВП мають дотримуватися таких принципів:

систематичність і послідовність навчання (навчання “від простого до складного”, “від відомого до невідомого”) – є одним з основних принципів і реалізується за двома напрямками: структурним та методичним;

структурний напрям обумовлює побудову системи навчання “від індивідуальної підготовки до підготовки у складі групи (взводу)”, тобто навчання дій у складі групи (взводу) слід розпочинати лише після завершення індивідуальної підготовки здобувача освіти;

методичний напрям означає формування та вдосконалення знань, умінь і навичок тих, хто навчається шляхом послідовного ускладнення форм та методів навчання (наприклад: коротка розповідь – зразковий показ – тренування до результату – вправа (норматив, практична робота));

навчати здобувача освіти того, що необхідно на війні, – вимагає постійного моніторингу ведення бойових дій та впровадження в підготовку найефективніших форм і способів (тактичних прийомів виконання поставлених завдань);

цілісність навчання – передбачає планування та проведення занять, на яких здобувачі освіти одночасно максимально задіяні до практичних дій (нормативи, вправи);

свідомість, активність і самостійність тих, хто навчається, – передбачає створення командирами (начальниками, зокрема інструкторсько-викладацьким (інструкторським) складом) у колективах таких умов, за яких здобувачі освіти будуть свідомо прагнути до опановування навчального матеріалу та проявляти активність і самостійність в удосконаленні рівня їхньої індивідуальної підготовки;

наочність навчання – передбачає відтворення в процесі підготовки умов фізичної і психологічної напруженості сучасного загальновійськового бою;

колективність та індивідуальний підхід до навчання – вимагає проведення заходів бойової підготовки на доступному рівні складності з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів освіти та опорою на колектив;

єдність військового навчання й виховання – передбачає одночасне формування умінь, навичок, високих морально-бойових якостей і психологічної стійкості здобувачів освіти.

1.4. Змістовне наповнення цієї Робочої програми здійснювалося з урахуванням принципу “від простого до складного”.

У процесі навчання надаються приклади та методики дій підрозділів інформаційно-психологічних операцій противника та основні рекомендації щодо захисту і протидії негативному інформаційно-психологічному впливу.

Удосконалення вмінь та навичок здобувачів освіти за супутніми темами (після їх відпрацювання) здійснюється під час занять **із тактичної та вогневої підготовки шляхом ввідних завдань необхідних для застосування на практиці та розгортання додаткових навчальних місць**.

У навчанні громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських практичних дій (нормативів, вправ тощо), необхідно дотримуватися методичної послідовності з переходом від відомого до невідомого, від простого до складного для того, щоб поступово нарощувати фізичні та психологічні навантаження, отримувати знання, навички та вміння.

Типовий алгоритм навчання дії:

коротка розповідь;

зразковий показ;

відпрацювання за елементами (точність виконання прийому);

тренування загалом у повільному темпі;

тренування на швидкість (виконання нормативів).

У ході отримання здобувачем освіти знань, набуття навичок та вмінь, необхідних для застосування на практиці, необхідно дотримуватися методичної послідовності з переходом від відомого до невідомого, від простого до складного для того, щоб поступово нарощувати фізичні та психологічні навантаження.

1.5. Розвиток фізичних якостей здобувачів освіти проводиться шляхом супутніх фізичних тренувань у процесі повсякденної діяльності.

Метою тренування є:

розвиток та вдосконалення загальних фізичних якостей, спеціальних та військово-прикладних навичок та вмінь, необхідних здобувачам освіти для успішних дій під час виконання навчально-бойових (бойових) завдань;

формування й розвиток у здобувачів освіти спроможності тривалий час діяти в стані фізичного навантаження в обстановці надзвичайно високої психологічної напруженості.

1.6. З метою контролю за якістю засвоєння програми підготовки за суміжними темами та коригування їх змісту після проходження здобувачами вищої відповідних тем, передбачено контрольні заняття.

1.7. Відповідальність за належну організацію занять покладається на керівника закладу освіти а також інструкторська-викладацький склад відповідно до посадових обов'язків.

1.8. Навчання має забезпечувати повне та якісне виконання завдань підготовки.

Для досягнення поставленої мети необхідні:

якісне планування навчальних занять;

забезпечення систематичного контролю за організацією підготовки та надання методичної допомоги в опануванні навчальних матеріалів;

впровадження в освітній процес досвіду ведення бойових дій.

Повноваження щодо керівництва Програмою підготовки визначені відповідною Постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2024 р. № 734 та іншими нормативно-правовими актами.

Керівникам підготовки надано право:

змінювати послідовність вивчення тематики з метою ефективного використання навчальної-матеріальної бази;

за необхідності перерозподіляти (уточнювати) форми занять та занять за темами (не змінюючи визначений бюджет часу на тему) з урахуванням рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу.

1.9. Аналіз рівня засвоєння навчального матеріалу.

Під час аналізу рівня засвоєння навчального матеріалу за програмою теоретичної підготовки (далі - АРЗНМ) й заходів БЗВП зі здобувачами освіти керівник заняття (викладач, інструктор) відзначає ступінь досягнення мети та навчальних цілей, позитивні й негативні сторони, оцінює роботу кожного здобувача освіти, надає рекомендації з подальшого удосконалення.

1.10. При викладанні тем застосовуються такі методи контролю: поточний, семестровий, самоконтроль.

Кількість контрольних заходів, форми їх проведення, періодичність доводяться до здобувачів освіти на початку вивчення тем.

2. ПРОМОВА ПЕРЕМОЖЦЯ

Я – захисник України! Гідний нащадок Українських Героїв!
 Я ніколи не зраджу Український народ!
 Ніколи не схилюся перед труднощами!
 Моєю метою є лише Перемога. Моїм завданням – вірна служба Українській державі!
 Я наполегливо гартуватиму свою силу й волю!
 Я завжди буду надійним товаришем своїм побратимам і командирам!
 Я нищитиму ворогів без жалю і страху!
 Я – зброя Перемоги! Я – надія на майбутнє України!
СЛАВА СИЛАМ ОБОРОНИ УКРАЇНИ!
СЛАВА УКРАЇНІ!

3. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назва теми	Всього годин	У тому числі		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1	2	3	4	5	6
1.	Національно-патріотична підготовка	2	2	-	-
2.	Психологічна підготовка	6	-	4	2
3.	Розвідувальна підготовка	2	2	-	-
4.	Зв'язок та комунікація	2	-	2	-
5.	Підготовка з РХБЗ (ХБРЯ-захисту)	6	2	2	2
6.	Військова топографія	4	-	2	2
7.	Інженерна підготовка (мінна безпека)	6	6	-	-
8.	Статути Збройних Сил України	6	2	-	4
9.	Домедична допомога	8	4	4	-
10.	Тактична підготовка	14	8	-	6
11.	Вогнева підготовка	30	4	20	6
12.	Виживання	2	2	-	-
13.	Міжнародне гуманітарне право	2	2	-	-
	Всього годин:	90	34	34	22

4. КУРС ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

4.1. НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА ПІДГОТОВКА

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, як патріота України.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

українську національну ідентичність та її ознаки: мову, культуру, традиції, адміністративно-територіальний устрій держави та природні ресурси. Визначальні історичні постаті, які внесли значний вклад у формування та становлення української нації.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	У тому числі		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Ми – українці: важливість захисту національної ідентичності та свободи.	2	2	-	-
	Всього:	2	2	-	-

Теми і заняття:

Тема 1. **Ми – українці: важливість захисту національної ідентичності та свободи.** (2 год. аудитор. занять).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Викладач розповідає про українську національну ідентичність та її ознаки: мову, культуру, традиції, адміністративно-територіальний устрій держави та природні ресурси. Звертає увагу, як у ході революції уперше у новітній історії український народ утвердив себе як політичну націю і створив незалежну Українську державу. Доводить інформацію про визначальні історичні постаті, які внесли значний вклад у формування та становлення української нації. Показ відеороликів про успішні дії військовослужбовців під час ведення бойових дій із наголошенням, що якісна підготовка впливає на результат, веде до перемоги.

4.2. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати прийоми та способи психологічного налаштування (саморегуляції) для виконання поставлених завдань.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

способи та методи психічної саморегуляції;

вміти:

надавати першу психологічну допомогу та самопомогу.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	У тому числі		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Способи та методи психічної саморегуляції. Перша психологічна допомога та самопомога. Вплив бою на психіку.	6	-	4	2
	Всього:	6	-	4	2

Теми і заняття:

Тема 1. Способи та методи психологічної саморегуляції. Перша психологічна допомога та самопомога. Вплив бою на психіку (6 год., з них 4 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Заняття 1. Прийоми психічної саморегуляції (2 год.).

Умови:

практично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводити в “колі довіри” під керівництвом викладача. Здобувачі освіти ознайомлюються зі стресовими станами, способами та методами саморегуляції, застосовують їх на практиці. Наприкінці заняття проводиться груповий дебрифінг із заслуховуванням кожного здобувача освіти та самооцінкою особистих відчуттів.

Заняття 2. Перша психологічна допомога та самопомога. Вплив бою на психіку (2 год.)

Умови:

практично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводити під керівництвом викладача. Здобувачів вищої освіти ознайомлюють із психічними реакціями людини, вони вивчають картки першої психологічної допомоги, виконують практичні вправи з психологічної допомоги. Наприкінці заняття проводиться груповий дебрифінг із заслуховуванням кожного здобувача освіти та оцінюванням їх дій.

4.3. РОЗВІДУВАЛЬНА ПІДГОТОВКА

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який спроможний застосовувати знання щодо ведення розвідки, виявлення і оцінювання противника.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

розвідувальні ознаки розташування ділянки місцевості (території) на якій розташоване озброєння та бойова техніка, танки, гармати, пункти управління FPV БпЛА, установок ПТКР, кулемети, гранатомети, станцій радіолокаційної розвідки;

основні засоби ураження, які застосовує противник у війні проти України;

вміти:

аналізувати інформацію отриману в ході спостереження.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	У тому числі		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Розвідувальні ознаки розташування противника ділянка місцевості та тактики ведення ним бойових дій	2	2	-	-
Всього:		2	2	-	-

Теми та заняття:

Тема 1. Розвідувальні ознаки розташування противника ділянка місцевості та тактики ведення ним бойових дій (2 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Розвідувальні ознаки розташування ділянки місцевості (території) на якій розташоване озброєння та бойова техніка, танки, гармати, пункти управління FPV БпЛА,

установок ПТКР, кулемети, гранатомети, станцій радіолокаційної розвідки. Ознайомлення з тактикою дій противника (1 год.).

Види ворожих безпілотних літальних апаратів (далі – БПЛА), дронів-камікадзе, їх характеристики та порядок протидії їм (1 год.).

Умови :

теоретично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. Здобувачам вищої освіти демонструють навчальні (документальні) фільми, фото, аерознімки з ознаками розташування на місцевості озброєння та військової техніки (далі – ОВТ), стрілецької зброї, станцій радіолокаційної розвідки противника, доводять до них тактику застосування механізованих, танкових, артилерійських підрозділів противника в наступі чи обороні, їх організаційно-штатну структуру. Вони ознайомлюються із основними способами ведення бойових дій, які застосовує противник у наступі чи обороні.

Здобувачам освіти демонструють навчальні (документальні) фільми, фото, знімки з ворожими БПЛА та тактику їхніх дій.

Здобувачі ознайомлюються з призначенням, бойовими можливостями ворожих БПЛА та розвідувально-ударних дронів. До них доводять основні принципи з протидії ворожим БПЛА та дронам-камікадзе.

4.4. ЗВ'ЯЗОК ТА КОМУНІКАЦІЯ

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який знає основні способи зв'язку, які використовуються в ході ведення бойових дій та мову жестів.

знати:

основні способи зв'язку, тактичні сигнальні жести;

правила ведення переговорів, правила користування засобами зв'язку, порядок дій під час застосування противником засобів РЕБ.

вміти:

використовувати основні способи зв'язку, тактичні сигнальні жести;

усувати типові помилки під час експлуатації радіостанцій, що виводять їх з ладу.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Військова комунікація	1		1	
2.	Тема 2. Основи зв'язку	1		1	
	Всього:	2	-	2	-

Теми та заняття:

Тема 1. **Військова комунікація (1 год.).** Тема 2. **Основи зв'язку. (1 год.).**

Заняття 1. Військова комунікація – як джерело всеобізнаності. Вертикальна та горизонтальна комунікація.

Способи зв'язку та вимоги до них. Тактичні сигнальні жести.

Умови:

теоретично/практично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача. Здобувачам освіти наголошується на важливості комунікації, наводять приклади військової комунікації, які в бойовій обстановці відіграли роль в досягненні результату та приклади з відсутністю комунікації та наслідків (до яких це може призвести).

Здобувачам освіти доводяться основні способи зв'язку, які використовуються в ході ведення бойових дій, мова жестів, яка застосовується в ситуаціях безпосереднього контакту з ворогом, у той же час як інші засоби зв'язку застосовувати дуже важко, які є демаскуючим фактором. Вивчають розподіл жестів: накази, сповіщення, позначення, шиккування.

4.5. ПІДГОТОВКА З РХБЗ (ХБРЯ-захисту)

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний здійснювати заходи радіаційного, хімічного, біологічного (РХБ) захисту, спрямованих на захист підрозділів від застосування зброї масового ураження і наслідків руйнування об'єктів підвищеної небезпеки у різних умовах обстановки, формування у нього психологічної стійкості при діях у складних умовах сучасного бою.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

ознаки ядерного вибуху, хімічної атаки й застосування бойових біологічних речовин;
засоби індивідуального захисту;
дії на зараженій місцевості.

вміти:

користуватися протигазом та загальновійськовим захисним комплектом;
одягати протигаз, загальновійськовий захисний комплект;
діяти за сигналом "Хімічна тривога".

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Уражаючі фактори зброї масового ураження	3	2	-	1
2	Тема 2. Засоби індивідуального захисту. Дії особового складу на зараженій місцевості	3	-	2	1
Всього:		6	2	2	2

Теми та заняття:

Тема 1. Уражаючі фактори зброї масового ураження (3 год.).

Заняття 1. Ознаки ядерного вибуху, хімічної атаки й застосування бойових біологічних речовин (3 год., з них 2 год. аудитор. занять, 1 год. СРС).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. У першій частині заняття здобувачам доводиться інформація щодо ознак ядерного вибуху, застосування брудних боєприпасів, хімічної атаки й застосування бойових біологічних речовин, а також стосовно шкоди, яку завдають уражаючі фактори ядерної зброї, та способи захисту від неї.

У другій частині заняття вивчаються знаки, які використовуються для позначення районів забруднення, способи визначення рівня забруднення за допомогою приладів і пристосувань.

Тема 2. Засоби індивідуального захисту. Дії особового складу на зараженій місцевості (3 год., з них 2 год. аудитор. занять, 1 год. СРС).

Заняття 1. Протигаз, загальновійськовий захисний комплект та їх використання. Сигнали оповіщення про радіаційне, хімічне зараження та порядок дії особового складу у разі їх отримання. Дії особового складу на зараженій місцевості та під час застосування противником скидів з БпЛА ручних газових гранат.

Умови:

практично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. У першій частині заняття здобувачам освіти доводиться інформація щодо призначення, будови протигазу та складу комплексу загальновійськового захисного комплексу, демонструють порядок користування протигазом та загальновійськовим захисним комплектом.

У другій частині заняття здобувачі освіти тренуються користуватися протигазом та загальновійськовим захисним комплектом, виконують нормативи із ЗЗМУ №1, 4а, 4б, 8.

Удосконалення знань, умінь та навичок здійснюється під час самостійної підготовки здобувачів освіти.

4.6. ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який вміє орієнтуватися на місцевості.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

як орієнтування на місцевості за допомогою небесних світил, компаса, годинника, карти та місцевих предметів;

вміти:

орієнтуватися на незнайомій місцевості за картою та без карти, здійснювати планування та рухатися за визначеним маршрутом.

Обов'язковим є систематичне закріплення набутих знань та вмінь під час практичних (польових) занять шляхом виконання вправ з визначення свого місцезнаходження, орієнтування карти, орієнтування на місцевості за допомогою карти, вимірювання кутів і відстаней на карті та місцевості тощо.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Топографічні карти. Орієнтування на місцевості	4		2	2
	Всього:	4	-	2	2

Теми та заняття:

Тема 1. Топографічні карти. Орієнтування на місцевості (4 год., з них 2 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Місцевість та її елементи. Топографічні карти Збройних Сил України. Орієнтування на місцевості за допомогою небесних світил, компаса, годинника, карти та місцевих предметів.

Умови:

практично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. Під час заняття до здобувачів освіти доводить інформацію про предмет і завдання військової топографії, місцевість та її елементи, основні види місцевості, їх тактичні властивості, способи вивчення місцевості, а також про призначення, масштаби та характеристики топографічних карт.

На занятті до здобувачів освіти доводить інформація про способи орієнтування на місцевості, а також ними відпрацьовуються завдання з визначення сторін світу різними способами.

4.7. ІНЖЕНЕРНА ПІДГОТОВКА (МІННА БЕЗПЕКА)

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладі освіти є підготовка здобувача освіти, який знає заходи безпеки при поводженні з вибуховими речовинами. Завдання, що виконують інженерні підрозділи. Порядок дій на замінованій ділянці місцевості та порядок виходу з неї.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

інженерне обладнання та маскування позицій в умовах застосування противником ударних (розвідувальних) БпЛА;

протитанкові та протипіхотні міни, їх характеристика, будова, їх установа та знешкодження, інженерні загородження, їх утримання та подолання;

заходи безпеки при поводженні з вибуховими речовинами.

вміти:

вибирати місця для обладнання одиночного окопу для стрільби, маскувати, парного окопу.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Інженерне обладнання та маскування позицій в умовах застосування противником ударних (розвідувальних) БпЛА	2	2	-	-
2.	Тема 2. Протитанкові та протипіхотні міни. Інженерні загородження, їх встановлення, знешкодження та подолання.	2	2	-	-
3.	Тема 3. Мінна безпека.	2	2	-	-
	Всього:	6	6	-	-

Теми та заняття:

Тема 1. Інженерне обладнання та маскування позицій в умовах застосування противником ударних (розвідувальних) БпЛА (2 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Порядок вибору місця обладнання одиночного окопу для стрільби. Особливості вибору місця обладнання парного окопу. Послідовність їх фортифікаційного обладнання в комплексі із застосуванням сканера (детектора) виявлення БпЛА. Сутність маскування. Принципи та основні правила маскування.

Умови:

теоретично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. У ході заняття до здобувачів освіти доводить порядок моніторингу обстановки в небі, зокрема з використанням сканера (детектором) для виявлення БпЛА під час обладнання позиції. Порядок та послідовність вибору місця обладнання одиночного окопу для стрільби, парного окопу, їх фортифікаційні обладнання (розміри) та порядок маскування.

Тема 2. Протитанкові та протипіхотні міни. Інженерні загородження, їх улаштування та подолання (2 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Протитанкові та протипіхотні міни, їх характеристика, будова, порядок встановлення та знешкодження. Невибухові інженерні загородження, їх улаштування та подолання. Дії у випадку падіння біля позиції ударних та розвідувальних БпЛА.

Умови:

теоретично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. Під час теоретичного заняття здобувачам освіти доводиться інформація про види невибухових інженерних загороджень і порядок їх улаштування. Призначення, тактико-технічні характеристики, загальну будову, принцип дії протипіхотних та протитанкових мін.

Тема 3. Мінна безпека. (2 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Класифікація вибухонебезпечних предметів (саморобних вибухових пристроїв) та можливі місця їх встановлення, види тротильових шашок, піддривники, різновиди детонуючих шнурів. Заходи безпеки при поводженні з вибуховими речовинами. Порядок дій на замінованій ділянці місцевості та порядок виходу з неї. Дії при падінні поруч позиції ударних та розвідувальних БпЛА.

Умови:

теоретично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. Під час теоретичного заняття здобувачам освіти доводиться інформація про класифікацію вибухонебезпечних предметів, саморобних вибухових пристроїв та можливі місця їх встановлення. Порядок дій на замінованій ділянці місцевості та порядок виходу з неї. Дії при падінні поруч позиції ударних та розвідувальних БпЛА.

4.8. СТАТУТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладі освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати вимоги статей статуту в повсякденній діяльності та під час дії воєнного стану.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

вимоги статутів Збройних Сил України;

загальні обов'язки, права та відповідальність військовослужбовців.

вміти:

особисто виконувати вимоги статутів Збройних Сил України;

застосовувати вимоги статутів Збройних Сил України в повсякденній діяльності підрозділу.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1	Тема 1. Обов'язки та права військовослужбовців	2			2
2	Тема 2. Взаємовідносини між військовослужбовцями	2	1		1
3	Тема 3. Військова дисципліна, заохочення та дисциплінарні стягнення	2	1		1
	Всього:	6	2		4

Теми та заняття:

Тема 1. Обов'язки та права військовослужбовців (2 год.).

Зміст Військової присяги. Основні принципи військової служби. Загальні обов'язки військовослужбовців (1 год. СРС). Загальні обов'язки військовослужбовців (1 год. СРС).

Умови:

самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Здобувачі освіти самостійно ознайомлюються з основними положеннями Статуту внутрішньої служби ЗС України в розрізі теми заняття. Вивчають зміст Військової присяги.

Особлива увага приділяється принципам військової служби (вірності, єдності, відповідальності, доброчесності, неупередженості та професіоналізму).

Здобувачі освіти самостійно вивчають положення Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України в розрізі теми заняття.

Тема 2. Взаємовідносини між військовослужбовцями (2 год., з них 1 год. аудитор. заняття, 1 год. СРС).

Заняття 1. Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням. Порядок віддання і виконання наказів. Військова поведінка та ввічливість військовослужбовців (1 год. аудитор. заняття).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. До здобувачів освіти доводяться основні положення Статуту внутрішньої служби ЗС України в розрізі теми заняття.

Здобувачі освіти самостійно вивчають положення Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України в розрізі теми заняття.

Тема 3. Військова дисципліна, заохочення та дисциплінарні стягнення (2 год., з них 1 год. аудитор. заняття, 1 год. СРС).

Заняття 1. Військова дисципліна, її суть та значення. Обов'язки військовослужбовців щодо дотримання військової дисципліни. Заохочення, які застосовуються до солдат. Дисциплінарні стягнення, які накладаються на солдатів.

Ознайомлення зі статтями Кримінального кодексу України у військовій сфері. Вивчення обов'язків військовослужбовців щодо дотримання військової дисципліни та статей Кримінального кодексу України у військовій сфері.

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Здобувачі освіти ознайомлюються з основними положеннями Дисциплінарного статуту ЗС України в розрізі теми заняття, та зі статтями Кримінального кодексу України у військовій сфері. Вивчення обов'язків військовослужбовців щодо дотримання військової дисципліни та статей Кримінального кодексу України у військовій сфері.

4.9. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладі освіти є підготовка здобувача освіти який здатний надавати домедичну допомогу при пораненнях та травмах під час виконання службових (бойових) функцій і завдань.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

алгоритм домедичної допомоги на етапі “допомога під вогнем/під загрозою” (Care under fire/Threat, CUF);

способи та методи евакуації;

принципи та застосування допомоги в польових умовах (TFC).

вміти:

здійснювати евакуацію одним рятувальником: за лямки, під пахви, за пасок, модифікований метод пожежника;

здійснювати евакуацію двома рятувальниками: за лямки, під пахви, за пасок і шию;
 надавати першу допомогу при пораненнях, кровотечах, отруєннях та інших бойових ураженнях з використанням АМЗІ та табельних засобів;
 готувати та здійснювати медичну евакуацію;
 здійснювати огляд постраждалого на наявність масивних кровотеч у тактичних умовах;
 перевіряти прохідність дихальних шляхів.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Планування та організація домедичної допомоги на етапі “допомога під вогнем” (CUF)	4	2	2	-
2.	Тема 2. Тактична польова допомога TFC	4	2	2	-
	Всього:	8	4	4	-

Теми та заняття:

Тема 1. Планування та організація домедичної допомоги на етапі “допомога під вогнем” (Care Under Fire) (4 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Вступ до протоколу курсу тактичної медицини “Tactical Combat Casualty Care” (далі – TCCC). Призначення, склад, правила використання АМЗІ (1 год.). Ознайомити здобувачів освіти з домедичною допомогою на етапі “допомога під вогнем/під загрозою” (Care under fire/Threat, CUF)) (1 год.).

Умови:

теоретично;
 навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача з використанням наочних засобів навчання.

Довести до відома здобувачів освіти інформацію про основні причини смертей на полі бою, яких можна уникнути, та заходи для збільшення виживання. Визначити фази надання допомоги в ТССС та пріоритети під час кожної з них.

Вивчити принципи надання допомоги в бойовій та небойовій обстановці на різних місцевості. Зазначити роль немедичного особового складу під час надання допомоги в тактичних умовах. Окреслити ключові фактори впливу на надання допомоги в тактичних умовах. Наголосити на важливості тренувань з домедичної підготовки. Схарактеризувати три основні цілі ТССС.

Вивчити призначення, склад, правила використання АМЗІ.

Визначити роль вогневої переваги та стримування небезпеки, а також вплив тактичної обстановки на надання допомоги. Окреслити порядок дії, перед наданням допомоги пораненому, для запобігання додатковим втратам. Визначити пріоритети та алгоритм дії для допомоги пораненому під вогнем та при його транспортування. Наголосити на важливості швидкого накладання турнікету на кінцівки для контролю критичних кровотеч при наданні допомоги під вогнем. Продемонструвати на собі накладання турнікету однією рукою під вогнем. Продемонструвати накладання турнікету пораненому двома руками під вогнем. Довести інформацію щодо способів перетягування/перенесення пораненого одним бійцем та двома під вогнем, їх переваги та недоліки. Продемонструвати перетягування/перенесення пораненого одним бійцем під вогнем. Продемонструвати перетягування/перенесення пораненого під вогнем двома бійцями.

Заняття 2. Накладання турнікетів на етапі “допомога під вогнем” (1 год.). Способи та методи евакуації. Одним рятувальником: за лямки, під пахви, за пасок, модифікований метод пожежника. двома рятувальниками: за лямки, під пахви, за пасок і шию (1 год.).

Умови:

практично / теоретично;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) з використанням засобів індивідуального бронезахисту та за наявності індивідуального озброєння. До здобувачів освіти довести способи накладання турнікетів. У подальшому практичні знання та вміння удосконалюються на заняттях з тактичної та вогневої підготовок, для чого розгортається окреме навчальне місце.

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) з використанням ЗІБЗ та за наявності індивідуального озброєння. Здобувачам освіти пояснюються методи та способи евакуації. У подальшому практичні знання та вміння вдосконалюються на заняттях із тактичної та вогневої підготовок, для чого розгортається окреме навчальне місце.

Тема 2. Тактична польова допомога TFC (Tactical Field Care) (4 год. аудитор. занять).

Заняття 1. Принципи та застосування допомоги в польових умовах (TFC) (2 год.).

Умови:

теоретично;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора) з використанням наочних засобів навчання. Визначення важливості охорони та безпеки постраждалого під час тактичного польового догляду. Розгляд принципів витягування постраждалого з місця поранення з урахуванням специфіки підрозділу. Наголосити на важливості з'ясування способів передачі інформації про постраждалого до командування або медичного персоналу. З'ясувати інформацію про тактичну обстановку та постраждалого, релевантну для передачі. Довести принципи сортування під час TFC.

Заняття 2. Здійснення огляду масових кровотеч у тактичних умовах (1 год.).
Прохідність дихальних шляхів (1 год.).

Умови:

практично;
навчальний клас.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача із використання ЗІБЗ та за наявності індивідуального озброєння. У подальшому практичні знання та вміння вдосконалюються на заняттях із тактичної та вогневої підготовок, для чого розгортається окреме навчальне місце.

Визначити кровотечі, що загрожують життю. Наголосити на важливості якнайшвидшого накладання турнікета на кінцівку для контролю кровотечі, що загрожує життю. Визначити місця на тілі людини, де можна застосовувати прямий та непрямий тиск для зупинки кровотеч. Продемонструвати правильне накладання турнікету. Визначити ризики застосування імпровізованого турнікету. Продемонструвати правильне виконання тампонади гомеостатичним бинтом. Здійснити перевірку ефективності накладеного турнікета.

Відпрацювати 4 оперативні процедури безпеки у фазі “тактична польова допомога”. Навчитися створювати прямий та непрямий тиск на місце поранення для контролю масивної кровотечі. Відпрацювати техніку накладання турнікету (5-8 см). Навчитися проводити тампонаду вузлових поранень гемостатичним бинтом. Сформувати правильну техніку накладання тиснучих пов'язок.

Розпізнати ознаки обструкції дихальних шляхів. Продемонструвати відкриття дихальних шляхів закиданням голови/підняттям підборіддя чи відведенням щелепи. Продемонструвати переведення пораненого у стабільне бокове положення в тактичних умовах.

Навчити техніки перевірки дихання “чую-бачу-відчуваю”; техніки закидання голови та підйому підборіддя, витягування щелепи; пересуванню пораненого в стабільні положення.

4.10 ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладі освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати положення загальновійськового бою, виконувати переміщення на полі бою у складі бойових груп в основних видах бою з урахуванням досвіду застосування підрозділів під час воєнних дій на території України.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

основи загальновійськового бою; призначення та бойові можливості механізованих, танкових, артилерійських підрозділів і підрозділів ППО СВ ЗС України; організаційно-штатну структуру та озброєння механізованого відділення; призначення, класифікація, бойові можливості, форми, способи, основні тактичні прийоми застосування БпЛА, основні демаскуючі ознаки, слабкі місця БпЛА та можливості їх виявлення; порядок дій солдата в оборонному бою, під час ведення вогню та відбиття наступу противника; порядок знищення броньованих об'єктів противника на передньому краю оборони; порядок дій під час маневру (переміщення) з тимчасової на основну вогневу позицію (з основної на запасну), алгоритму дій у випадку обходу противником з флангу або виходу противника з тилу, прориву переднього краю танками (ББМ) противника; порядок дій у наступальному бою;

вміти:

виконувати обов'язки солдата в оборонному бою, під час ведення вогню та відбиття наступу противника; знищення броньованих об'єктів противника на передньому краю оборони;

виконувати порядок дій під час маневру (переміщення) з тимчасової на основну вогневу позицію (з основної на запасну); у випадку обходу противником з флангу або виходу противника з тилу, прориву переднього краю танками (ББМ) противника, або вогневої (маневреної) групи;

виконувати завдання стрільця у складі механізованого відділення під час ведення наступального бою; завдання вогневої (маневреної) групи;

займати вихідне положення для наступу й підготовка до атаки;

виконувати порядок дій у випадку мінометного обстрілу, кулеметного вогню противника та застосування ударних БпЛА;

виконувати порядок дій у випадку виходу у фланг противника та штурму траншеї, а також при застосуванні наступальних (оборонних) гранат під час наступу.

Теми та розподіл часу

N з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Організація та структура підрозділів родів військ СВ ЗС України	6	4	-	2
2.	Тема 2. Дії солдата в оборонному бою	4	2	-	2
3.	Тема 3. Дії солдата в наступі	4	2	-	2
	Всього:	14	8	-	6

Теми та заняття:

Тема 1. Організація та структура підрозділів родів військ Сухопутних військ Збройних Сил України (6 год., з них 4 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Заняття 1. Призначення та бойові можливості механізованих, танкових, артилерійських підрозділів і підрозділів ППО СВ ЗС України, їх організаційно-штатна структура. Озброєння механізованого відділення (2 год.).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться в навчальній аудиторії під керівництвом викладача. Здобувачі освіти ознайомлюються з призначенням та бойовими можливостями механізованих, танкових, артилерійських підрозділів і підрозділів ППО СВ ЗС України їх організаційно-штатною структурою.

Заняття 2. Призначення, класифікація, бойові можливості, форми, способи, основні тактичні прийоми застосування БпЛА. Основні демаскуючі ознаки, слабкі місця БпЛА та можливості їх виявлення. Рекомендації щодо знешкодження БпЛА (2 год.).

Умови:

теоретично з елементами показу;
навчальна аудиторія / ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача. Здобувачі освіти ознайомлюються з: призначенням БпЛА, їх класифікацією та бойовими можливостями, формами, способами, основними тактичними прийомами застосування БпЛА; основними демаскуючими ознаками (слабкими місцями) БпЛА та способами їх виявлення; рекомендаціями щодо знешкодження БпЛА. Для здобувачів освіти демонструють навчальні ролики із застосування БпЛА.

Заняття 3. Вивчення обов'язків солдата в бою, спостерігача, піднощика боєприпасів (2 год.).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача. Здобувачі освіти вивчають обов'язки стрільця, піднощика боєприпасів, спостерігача.

Тема 2. Дії солдата в оборонному бою (4 год., з них 2 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Заняття 1. Порядок дій солдата в оборонному бою, під час ведення вогню та відбиття наступу противника. Порядок знищення бронеоб'єктів противника на передньому краю оборони. Порядок дій під час маневру (переміщення) з тимчасової на основну вогневу позицію (з основної на запасну), алгоритм дії у випадку обходу противником з флангу або виходу противника з тилу, прориву переднього краю танками (ББМ) противника (4 год.).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;
навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача. Здобувачі освіти: ознайомлюються з порядком дій під час ведення вогню та відбиття нападу противника; вивчають порядок дій за сигналами оповіщення;

розглядають порядок знищення бронеоб'єктів противника на передньому краю оборони, способи пересування залежно від рельєфу місцевості;

вивчають порядок дій під час маневру (переміщення) з тимчасової на основну вогневу позицію (з основної на запасну).

Здобувачам освіти доводять порядок дій у випадку обходу противником з флангу, виходу противника з тилу, прориву переднього краю танками (ББМ) противника.

Тема 3. Дії солдата при наступі (4 год., з них 2 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Заняття 1. Порядок дій у наступальному бою, завдання стрільця у складі механізованого відділення під час ведення наступального бою. Зайняття вихідного положення для наступу й підготовка до атаки. Порядок дій у випадку мінометного обстрілу, кулеметного вогню противника та застосування ударних БпЛА. Порядок виходу у фланг противника та штурму траншеї. Порядок застосування наступальних (оборонних) гранат під час наступу. Завдання вогневої (маневреної) групи (4 год.).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. До здобувачів освіти доводиться інформація про порядок дій стрільця у складі механізованого відділення під час ведення наступального бою та схематично демонструються можливі варіанти дій.

Доводиться порядок дій у випадку мінометного обстрілу, кулеметного вогню та застосування ударних БпЛА противником; порядок виходу у фланг противника та штурму траншеї; порядок застосування наступальних (оборонних) гранат під час наступу; завдання вогневої (маневреної) групи.

Особлива увага приділяється питанням взаємовиручки та узгодженості дій у складі підрозділу.

4.11. ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА

Метою вивчення тем під час курсу теоретичної підготовки у закладі освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати стрілецьку зброю, гранатомети, вміти вести вогонь з неї для виконання поставлених бойових завдань.

За результатами вивчення тем здобувачі освіти повинні:

знати:

призначення, тактико-технічні характеристики, бойові властивості, загальну будову, принцип дії, порядок неповного розбирання і збирання після неповного розбирання, а також порядок обслуговування після стрільби;

призначення та визначення вихідних установок (вибір прицілу і точки прицілювання) для ведення вогню зі стрілецької зброї; нормальні (табличні) умови стрільби; особливості визначення вихідних установок для стрільби з автомату по повітряним цілям; призначення, будова та принцип дії ручних гранат;

порядок спостереження за полем бою та вибору цілі, вихідні установки для кожного виду зброї, порядок ведення та коректування вогню, способи цілевказівки;

основи управління вогнем та порядок постановки вогневих завдань підрозділу; порядок застосування нічних стрілецьких прицілів та приладів спостереження; заходи безпеки при поводженні зі стрілецькою зброєю та гранатами.

вміти:

застосовувати зброю;

проводити перевірку бою зброї та приведення її до нормального бою на різних відстанях;

виконувати:

підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з положення “лежачи” на відстані 25 м”;

підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 25 м”;
 підготовчу вправу “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 100 м”;
 початкову вправу “Метання ручної оборонної гранати з місця в пішому порядку”;
 початкову вправу “Метання наступальної ручної гранати на ходу в пішому порядку”;
 початкову вправу “Швидкісне метання ручної оборонної гранати з місця із укриття”;
 початкову вправу “Метання ручної наступальної гранати з місця в пішому порядку в лісистій місцевості”;
 початкову вправу “Метання ручної гранати в будівлі (у будівлю)”;
 початкову вправу з метання ручної кумулятивної гранати з місця.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Усього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Стрілецька зброя	6	2	2	2
2.	Тема 2. Основи та правила стрільби зі стрілецької зброї	16	-	14	2
3.	Тема 3. Ручні гранати	8	2	4	2
	Усього:	30	4	20	6

Теми та заняття:

Тема 1. Стрілецька зброя (6 год., з них 4 год. аудитор. занять, 2 год. СРС).

Заняття 1. Види стрілецької зброї, які знаходяться на озброєнні механізованих (мотопіхотних) військових частин Сухопутних військ Збройних Сил України. Призначення, ТТХ, принципи її застосування (3 год., з них 2 год. лекцій, 2 год. СРС).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;
 навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. У навчальній аудиторії виставляють макети або зразки навчальної зброї, яка є на озброєнні механізованих (мотопіхотних) військових частин. Під час заняття викладач інформує про види стрілецької зброї, в яких підрозділах вони є на озброєнні, показує представлені зразки зброї та розповідає про їх призначення, ТТХ і основні принципи застосування. У кінці заняття здобувачам освіти надається можливість оглянути зразки зброї. Підбиваються підсумки заняття.

Заняття 2. Призначення, будова автомата АК-74 та його модифікацій. Робота частин та механізмів при заряджанні та пострілі. Огляд і підготовка автомата АК-74 до стрільби. Спорядження магазину, заряджання й розряджання автомата, постановка на запобіжник. Догляд за індивідуальною зброєю, її утримання та зберігання. Можливі затримки й несправності під час стрільби, способи їх усунення.

Призначення, характеристика та будова коліматорних, оптичних денних та нічних прицілів (в тому числі іноземного виробництва). Порядок користування прицілами, догляду за ними та зберігання (3 год., з них 2 год. аудитор. занять, 1 год. СРС).

Умови:

теоретично / практично / самостійна підготовка;
 навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться з демонстрацією стрілецької зброї під керівництвом викладача (інструктора). На початку заняття викладач (інструктор) розповідає про послідовність роботи частин та механізмів при пострілі та його періодах, порядок спорядження магазину. Здобувачі освіти тренуються споряджати магазини, та заряджати і розряджати автомат, ставити на запобіжник. У подальшому вони виконують нормативи з вогневої підготовки.

Викладач пояснює призначення, характеристики та будову коліматорних, оптичних денних та нічних прицілів (в тому числі іноземного виробництва), порядок користування прицілами, догляду за ними та зберігання.

Тема 2. Основи та правила стрільби зі стрілецької зброї (16 год.).

Заняття 1. Призначення та визначення вихідних установок (вибір прицілу і точки прицілювання) для ведення вогню зі стрілецької зброї. Нормальні (табличні) умови стрільби. Особливості визначення вихідних установок для стрільби з автомату по повітряним цілям. Вивчення правил стрільби та вирішення вогневих завдань (2 год.).

Умови:

теоретично / самостійна підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача. У навчальній аудиторії здобувачі освіти ознайомлюються з призначенням вихідних установок для ведення вогню зі стрілецької зброї. Також вивчають порядок визначення поправок на відхилення з урахуванням метеорологічних умов при призначенні вихідних установок для стрільби. Вивчають правила стрільби та вирішують вогневі завдання. Тренуються визначати відстань до мішені за допомогою мушки або окомірним методом.

Заняття 2. Стрілецькі тренування (маніпуляції зі зброєю) (2 год.).

Умови:

практично;

ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача. Викладач (інструктор) пояснює положення, які використовуються для стрільби з автомата, демонструє, як їх приймати. Здобувачів освіти поділять на групи, в яких вони тренуються приймати різні положення для стрільби.

Заняття 3. Відпрацювання утримання зброї в різних положеннях (2 год.).

Умови:

практично;

ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). Відпрацювання утримання зброї в положенні для стрільби стоячи, з коліна, лежачи, у русі, у пішому порядку.

Заняття 4. Поводження зі зброєю (2 год.).

Умови:

практично;

ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). Тренування плавного спуску спускового гачка при утриманні зброї в різних положеннях.

Відпрацювання поворотів та розворотів із мінімізацією стрілка в різних положеннях.

Розряджання зброї після виконання стрільби з різних положень і надання до огляду зброї після розряджання.

Заняття 5. Вирішення вогневих завдань (2 год.).

Умови:

практично;

ділянка місцевості.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). Виконання завдань із визначення відстані до цілі, поправок на погодні умови, вивчення правил стрільби.

Здобувачі освіти у подальшому вдосконалюватимуть отримані навички протягом подальших занять із вогневої й тактичної підготовки.

Заняття 6. Навчання кучності стрільби з різних положень на навчально-тренувальних засобах (електронний, мультимедійний, лазерний тир, тощо) (6 год.).

Виконання:

підготовчої вправи “Навчання кучності стрільби з положення “лежачи” на відстані 25 м”;

підготовчої вправи “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 25 м”;

підготовчої вправи “Навчання кучності стрільби з різних положень” на відстані 100 м”.

Умови:

практично / самостійна підготовка;

електронний (мультимедійний, лазерний) тир тощо.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора). Заняття організовується у відповідності з вимогами “Курсу стрільб”.

Тема 3. Ручні гранати (8 год.).

Заняття 1. Призначення, будова та принцип дії ручних гранат. Навчання здобувачів освіти правильному метанню гранати на дальність та влучність із різних положень. Метання навчально-імітаційних гранат у пішому порядку (1 год.).

Виконання:

початкової вправи “Метання ручної оборонної гранати з місця в пішому порядку” (не менше 2-х разів);

початкової вправи “Метання наступальної ручної гранати на ходу в пішому порядку” (не менше 2-х разів).

Умови:

теоретично / практично;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться у навчальній аудиторії методами лекції та демонстрації під керівництвом викладача. Здобувачі освіти ознайомлюються зі зразками ручних гранат, які є на озброєнні в ЗСУ, їх призначення, будова, тактико-технічними характеристиками і принципами дії. Викладач (інструктор) демонструє порядок та послідовність збирання-розбирання ручних гранат, розповідає про прийоми метання гранат на дальність та влучність із різних положень. Здобувачі освіти тренуються у збиранні-розбиранні ручних гранат.

Заняття 2. Порядок дій особового складу під час швидкісного метання гранат (2 год.).

Виконання:

початкової вправи “Швидкісне метання ручної оборонної гранати з місця із укриття” (не менше 2-х разів).

Умови:

практично / самостійна підготовка.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться під керівництвом викладача (інструктора).

Заняття 3. Особливості метання ручних гранат в лісній місцевості, в урбанізованій місцевості (2 год.).

Виконання:

початкової вправи “Метання ручної наступальної гранати з місця в пішому порядку в лісній місцевості” (не менше 2-х разів);
 початкової вправи “Метання ручної гранати в будівлі (у будівлю)” (не менше 2-х разів).

Умови:

практично / самостійна підготовка.

Методичні рекомендації:

Заняття проводять під керівництвом викладача (інструктора).

Заняття 5. Особливості підготовки до метання ручної кумулятивної гранати (2 год.).

Виконання:

початкової вправи з метання ручної кумулятивної гранати з місця (не менше 2-х разів).

Умови:

практично / самостійна підготовка.

Методичні рекомендації:

Заняття проводяться під керівництвом викладача (інструктора).

4.12. ВИЖИВАННЯ

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати прийоми та способи забезпечення життєдіяльності в автономних умовах, протидії впливу природних факторів на людину, переміщення у пішому порядку на великі відстані.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

порядок організації переміщення пересування на території, яка контролюється противником;

основні заходи забезпечення життєдіяльності в автономних умовах;

вміти:

організовувати та облаштовувати місця розташування для малого підрозділу в умовах можливої зустрічі з противником;

протидіяти впливу природних умов на організм людини.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування теми	Всього годин	Заняття		
			Лекції	Семінарські (практичні)	СРС
1.	Тема 1. Забезпечення життєдіяльності	2	2	-	-
	Всього:	2	2	-	-

Теми та заняття:

Тема 1. Забезпечення життєдіяльності (2 год.).

Заняття 1. Забезпечення життєдіяльності в польових умовах (2 год.).

Умови:

теоретично підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводять під керівництвом викладача (інструктора). Здобувачів освіти ознайомлюють з базовими принципами забезпечення життєдіяльності в польових умовах, вибору місця та обладнання укриття, добування вогню без сірників, водозабезпечення військовослужбовців під час виконання бойових завдань. Демонструють макети вогнищ, фільтрів для очищення води та місць відпочинку.

4.13. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

Метою вивчення теми під час курсу теоретичної підготовки у закладах освіти є підготовка здобувача освіти, який здатний застосовувати знання норм міжнародного гуманітарного права; розуміти порядок проходження військової служби, притягнення військовослужбовців до кримінальної, адміністративної та матеріальної відповідальностей.

За результатами вивчення теми здобувачі освіти повинні:

знати:

основні терміни та поняття МГП;

відповідальність військовослужбовців за порушення норм МГП.

вміти:

поводитися з військовополоненими.

Теми та розподіл часу

№ з/п	Найменування тем	Всього годин	Заняття		
			Теоретичні	Семінарські (практичні)	Самостійна підготовка
1	Тема 1. Міжнародне гуманітарне право та його норми із захисту жертв війни	2	2		-
	Всього:	2	2		-

Теми та заняття:

Тема 1. Міжнародне гуманітарне право та його норми із захисту жертв війни (2 год.).

Заняття 1. Основні терміни та поняття МГП. Поводження з військовополоненими. Відповідальність військовослужбовців за порушення норм МГП, зокрема з питань поведінки з військовополоненими (2 год.).

Умови:

теоретично підготовка;

навчальна аудиторія.

Методичні рекомендації:

Заняття проводиться у формі лекції під керівництвом викладача (інструктора).

До здобувачів освіти доводяться основні вимоги наказу Міністра оборони України від 23.03.2017 №164 “Про затвердження інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України”.

5. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

5.1. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;

усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;

усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння навчального матеріалу самостійної підготовки

виконання завдань та нормативів.

5.2. Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. За результатами вивчення НД «БЗВП» здійснюється оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за 100-бальною накопичувальною шкалою та шкалою ЄКТС.

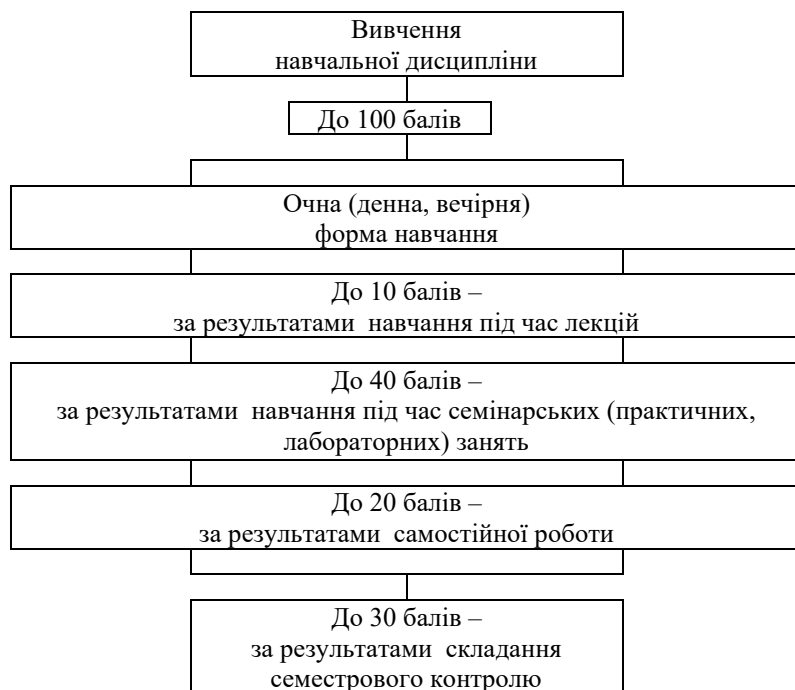
**Співвідношення оцінок за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС,
критеріїв оцінювання та рівнів компетентності здобувачів вищої освіти**

Сума балів за 100- бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності
90-100	A	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)
82-89	B	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно- варіативний)
74-81	C	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	
64-73	D	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)
60-63	E	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	
35-59	FX	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно- продуктивний)
0-34	F	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	

5.3. Структура залікового білету включає 2 теоретичних питання з перевірки знань студентів та 1 практичне питання з перевірки вмінь та навичок, набутих за результатами вивчення таких тем базової загальновійськової підготовки як, зв'язок та комунікація, підготовка з РХБЗ, військова топографія, інженерна підготовка, вогнева підготовка.

6. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

6.1. Нарахування студентам балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

7.1 Базові джерела

1. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 19.02.2022 № 60 “Про затвердження Порядку оформлення військових публікацій у Збройних Силах України” (ДДП 1-0(189))
2. Бойовий статут механізованих та танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України (Частина III). Взвод, відділення, екіпаж (зі змінами)
3. Збірник нормативів з бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України (ТП 7-00(194)11.01)
4. Статути Збройних Сил України
5. Наказ Міністра оборони України від 23.03.2017 №164 “Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України”
6. Порадник для військовослужбовців Збройних Сил України (боротьба з бронеоб’єктами та фобіями)
7. Програма “Базової загальновійськової підготовки” (для підготовки мобілізаційних ресурсів, версія 5) (термін навчання 1,5 місяці) (ТП 7-00(206)246.63)
8. Типова програма навчальної дисципліни “Базова загальновійськова підготовка громадян України, які здобувають вищу освіту, та поліцейських” (теоретична підготовка), розроблена робочою групою офіцерів Генерального штабу Збройних Сил України за погодженням Міністерства освіти і науки України, затверджена 24 лютого 2025 року начальником Генерального штабу Збройних Сил України

7.2 Допоміжні джерела

1. Пост візуального спостереження (ПВС) та пост повітряного спостереження (ППС): інформаційно-навчальні матеріали. — 2-ге вид. Київ : Наш Формат, 2023. 128 с.
2. Ларсен Крістофер. Тактика легкої піхоти для малих підрозділів / пер. з англ. Андрій Пилипенко, Максим Федяй, Наталія Мелешкова та ін. Київ : Наш Формат, 2022. 328 с.
3. Невідкладна військова хірургія. / пер. з англ. Київ: Наш Формат, 2022. 576 с.
4. Спенсер Джон. Мініпосібник з оборони міст у сучасних умовах. Київ : Наш Формат, 2022. 88 с.
5. Охорона психічного здоров'я в умовах війни : у 2 т. / пер. з англ. Тетяна Семигіна, Ірина Павленко, Євгенія Овсяннікова, Ольга Тесленко. — 2-ге вид. Київ : Наш Формат, 2022. 568 с.
6. Легка черепно-мозкова травма. Реабілітаційний інструментарій / пер. з англ. Роман Шиян. Київ : Наш Формат, 2020. 704 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua> — Веб-портал Верховної Ради України
2. <http://www.president.gov.ua> — Веб-портал Адміністрації Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> — Веб-портал Кабінету Міністрів України
4. <https://mod.gov.ua/> — Веб-сайт Міністерства оборони України
5. <https://mod.gov.ua/news/bz-vp-u-zakladah-vishhoyi-osviti-shho-potribno-znati> — БЗВП у закладах вищої освіти: що потрібно знати
6. <https://tro.mil.gov.ua/> — Веб-сайт Сил територіальної оборони ЗСУ